

Gondolatok műveltségről, kultúráról, zenéről a tanítóképzésben

A tanítóképzés történetében a felsőfokú képzés 1959-es elindulása egy folyamat meghatározó lépése volt. Ez a képzés minden területén éreztette hatását. A jelenlegi helyzetben, a zenei nevelésben, a zenetanításra való felkészítésben a lehetséges lépés most az, hogy a rendelkezésre álló időkeret jobb kihasználásával, a hagyományos és új zenetanítási értékeink átadása érdekében ne adjuk fel az értékalapú Kodály-koncepció lényegét. A tantárgyak képzési tartalmait meghatározzák a differenciált stúdiumok, és a teljes műveltségterület egymást átható komplexitása. Mindig sikerült megvalósítani a zenei képzésben az összehangolt szakmai munkát, a képzés tartalmi szempontjainak szem előtt tartásával, az elvárható hallgatói követelmények teljesítésével és a közoktatás kihívásainak, igényeinek való megfeleléssel. A magyar zenekultúra fejlődése érdekében Európai kitekintéssel foglalkozunk a pedagógusok képzésével.

1. Bevezetés

A jóléti rendszerek kiépülésével, az élet anyagi feltételeinek biztosítottasága következtében, a korábban másodlagosnak tekintett kérdések is előtérbe kerülnek, mint például az értelmes és élményekben gazdag élet fontossága. Gerhard Schulze (1992) szerint az élményorientáció a népesség egyre szélesebb rétegeire vált érvényessé, egyre nagyobb részt foglal el időfelhasználásukból, és a mindennapi élet egyre több területén érezteti hatását. Amerikában a kulturális jobboldalt szimbolizáló Allan Bloom (1988), a *The Closing of the American Mind* című könyv szerzője mérvadó konzervatív megnyilatkozással lép fel a kulturális romlás ellen. Okolja az iskolákat, az egyetemeket abban, hogy a tömegkultúra leváltotta a klasszikus műveltség anyagát. Erre hívja fel a figyelmünket Bach és Händel földjén Norman Lebrecht, miszerint a komolyzenének „nem a múlt dicsőségét kell visszasírnia, hanem a szerény kezdeteket kell felidéznie” (Lebrecht, 2000: 587).

„A zene mindig – olykor központi – szerepet játszott a tanításban [...] A görögök számára a zene a szellemi kultúra egészét jelentette, beleértve az irodalmat, a képzőművészetet és a mai értelemben vett zenét egyaránt” (Rowley, 1981: 140). Folyamatosan felmerül az igény, hogy az irodalom mellett nagyobb hangsúllyal kellene szerepeltetni a többi művészeti ágat is. Az esztétikai nevelésben a túlzott irodalom centrikusságot ún. komplex kultúrtörténeti tárgy megszervezésével kellene kiküszöbölni. Ez annyit jelentene, hogy „minden művészettörténeti korszak tárgyalásában az a művészeti ág kerülne a középpontba, amely az adott művészettörténeti periódusban a legreprezentatívabb, többé vagy kevésbé vezető művészeti ággá alakult” (Rét, 1980: 163–164). Ebben a folyamatban nyilván más hangsúlyt kapna a zene is.

A felsőfokú képzés során már egyértelműen a szakmai tárgyakra helyeződik a hangsúly. Vannak azonban a műveltségnek olyan szférái, melyek erkölcsnemesítő, személyiség kiteljesítő feladatot látnak el, s ezek a művészetek. Minden embernek szüksége van a művészetekre. Vannak, akiknek élethivatást is jelent bizonyos művészeti ág művelése, ők annyira otthonosan mozognak a művészetekben, hogy képesek másokat is művészetkedvelőkké tenni. A tanító szakos hallgatók számára fontos, hogy önművelésük szerves részét képezze az esztétikum iránti igény. A művészetek valóban gyönyörködtessék, tegyék szebbé életüket, gazdagítsák személyiségüket, gyarapítsák élményvilágukat, és ugyanakkor segítsék elő felkészülésüket a pedagógus hivatás gyakorlására. A felnövekvő generációk szempontjából az esztétikummal foglalkozó szakemberek sokat tehetnek az igényesség kialakításáért. Szükséges, hogy a tanítók a kezdet kezdetétől bevezessék a gyerekeket a művészetek szépségeibe, élvezésébe. Ha első osztálytól eszerint nevelik tanulóikat, akkor várható el a diákoktól, hogy később is szükségletükké váljanak a művészetek, a művészi alkotások megismerése élményt nyújtson számukra.

2. A felsőfokú tanítóképzés történetéből

Több korábbi kísérlet után az 1945 utáni időszakban merült fel ismételt Magyarországon a tanítók felsőfokú képzésének a terve. *„A tanítók széles rétegeinek az érettségire épülő felsőfokú tanítóképzés melletti állásfoglalása annak a felismerését jelentette, hogy a képzés, a képzettség magasabb szintje egyben a tanítók társadalmi presztízsének növekedését is eredményezi. Az érettségire épülő felsőfokú tanítóképzés követelése 1946 tavaszán-nyarán mindinkább általánossá vált. Megvalósításának módjára, formájára vonatkozólag azonban megoszlottak a vélemények”* (Ladányi, 1988: 48). Első ízben 1947 novemberétől valósult meg hazánkban a tanítók főiskolai képzése, de a négy főiskola nem tudta kielégíteni az ország pedagógusigényét, így megszűnt. *„A tanítóképzés az 1949–50. tanévben a 4 osztályos pedagógiai gimnáziumokban, majd 1950-től az ugyancsak 4 éves tanítóképző intézetekben történt. A 4 éves képzéshez teljesen formális jellegű, ténylegesen már munkaviszonyban töltött »gyakorlóév« járult. A tanítóképzés tanulmányi ideje – és színvonala – ezzel a három évtized előtti szintre esett vissza”* (Ladányi, 1988: 53). Majd 1954-től ötéves lett a középfokú képzés, de folytatódtak az érettségire épülő kétéves tanítóképzés vitái, munkálatai.

A felsőfokú tanítóképzés megtervezésében hangsúlyozták a szakiskolai jelleget, a pedagógiai szakképzést és a nevelői hivatástudat kialakítását (Németh, 1990: 105–117). A középfokú képzők értékes hagyományainak megőrzésével, a legalkalmasabbak kiválasztásával kívánták megszervezni az intézményeket. Elkészítették az érettségire épülő, kétéves, ún. nevelőképző akadémiák tervét is, amely azonban nem valósult meg. A kor igényei és oktatáspolitikai törekvései hatására az Elnöki Tanács 1958. évi 26. sz. törvényerejű rendeletével megtörtént az érettségire épülő, felsőfokú, hároméves tanítóképzés létrehozása. A képzésből egy félévet külső szakmai gyakorlaton töltöttek a hallgatók az arra kijelölt iskolákban.

A felsőfokú tanítóképzés megszületésében és fejlődésében a szakmai szervezetek mellett a nyilvánosság is szót kapott, amely alapján közös álláspont alakult ki. A középiskola már nem biztosítja a képzés megfelelő szintjét, megnőtt a középiskolások száma, magasabb színvonalú képzést igényel a társadalom, a szakma, a tudomány fejlődése, és egyre több ország tért át a felsőfokú tanítóképzésre. A 11 új tanítóképző intézetben 1959. szeptember 1-jén kezdődött meg az oktatás. A néhány év múlva, 1964 őszén bevezetett korszerűsített tanterv jelentősen módosította a tananyagot, a tantárgyi struktúrát és az óratervet. A jelöltek sokoldalú fejlődését kívánta megszilárdítani, az ismeretek bővítésére törekedett, a fakultatív tárgyak bevezetésével a hallgatók egyéni irányultságát igyekezett biztosítani.

A felsőfokú intézeti tantervekben történő változások negatívan érintették a zenei képzést, de míg az 1970-es tantervben alig, addig az 1973-asban nagyobb mértékű az óraszám csökkenése. A főiskolai képzés indulása (1975. szeptember) azonban szakmai szempontból nagyon kedvezőtlen változtatásokat hozott a hallgatók zenei képzésében. A főiskolai képzési színvonal emelésével egy időben, a zenei alkalmassági vizsgát tíz évre eltörölték, a minden hallgatóra érvényes ének-zene óraszámát drasztikusan csökkentették (45 óra). Az ének-zene szakkollégiumi hallgatók magas szintű felkészítését viszont a rátermettek kiválasztásával a magas óraszám (450 óra) lehetővé tette. A hároméves főiskolai képzésben összefoglalóan szakkollégiumnak, az 1995-től megvalósuló négyéves főiskolai képzésben műveltségterületnek nevezzük a hallgatók speciális zenei felkészítését jelentő stúdiumokat. A műveltségterületi hallgatók kiválasztása az alkalmasság mellett a hallgatói választással összhangban történik ma is, és történt a múltban is. A tantárgyi struktúra állandó elemei, a műveltségterület óraszámán felül, a kórusokkal és műveltségterületi specializációval, fakultációval, szabadon választott tantárgyakkal egészülnek ki. Ezeket a területeket óraszámokban kifejezve a 2006-os négyéves alapképzés (BA) tantervében a 360 műveltségterületi óra, a 240 óra énekkar, a 45 óra szabadon választott tárgy jelentik, azaz összesen 645 óra. A tárgyak sajátosságaiból adódóan ez még kiegészül komoly hallgatói önálló munkával, szereplésekkel, tanítási gyakorlatokkal, továbbá zenei szaktárgyi versenyekkel, szakdolgozatírással, tudományos diákköri tevékenységgel. Ebben a képzésben a speciálisan ének-zenét nem választó hallgatók zenére fordítható órászáma 120 óra (Az óraszámok változásait részletesen lásd a *Mellékletben* közölt 1–4. ábrákon.)

3. Műveltség – kultúra – zene

3.1. Műveltség és kultúra

A műveltség koronként és társadalomként kialakult kulturális színvonal, amelyet az adott társadalom egyedei elé mérceként állít. A régebbi nézet szerint a műveltség olyan állapot, amelyet az ember a szellemi értékek megismerésével és elsajátításával érhet el, mégpedig úgy, hogy a kulturális értékek magát az embert is értékesebbé teszik, fejlesztik képességeit, gondolkodását, ízlését, erkölcsi tudatát és magatartását. Az újabb felfogás viszont figyelmeztet arra, hogy a műveltségnek

sohasem lehet lezárható szintje, azaz folyamatnak tekinti, amelyben a folyamat előbbre jutó mozgása, dinamikája jelzi a műveltség elsajátításának igényét és színvonalát. Ahogy a műveltségnek nem lehet végleges állapota, nem lehet mindenkire érvényes, meghatározható tartalma sem. A műveltség tartalmát ugyanis a tapasztalat, az életmód, a munka és az egyéni érdeklődés szabja meg. S minthogy az eltérő az emberek közt, a műveltség tartalma is az lesz. Természetesen a kor és az adott társadalom mégis kialakít közös jellemzőket. Ugyanakkor a műveltségben központi helyet kell elfoglalnia a szakképzettségnek is.

Adorno 1972-ben megjelent tanulmányában már a műveltség nyilvánvaló válságáról írt, amelyet nem képes a pedagógiai szaktudomány és a művelődés-szociológia sem megoldani. Mindenütt észlelhetők a műveltség hanyatlásának jelei, ami nem merül ki a nevelési rendszer és a nevelési módszerek immáron nemzedékek óta felpanaszolt hiányosságaiban. A műveltség nem más, mint a kultúra szubjektív elsajátítása. A műveltség nem valami konstans, nemcsak tartalma és intézményei mások a különböző koraszakokban, eszméje sem vihető át tetszőlegesen egyikből a másikba. Ugyanakkor az életszínvonallal együtt a műveltség igénye is nő, de széles rétegeket bátorítanak arra, hogy olyan műveltséggel hivatkozzanak, amellyel nem rendelkeznek. A műveltség félműveltséggé társadalmiasult. A műveltség egyetlen túlélési lehetősége a kritikai önreflexió, ami a félműveltség kritikája. Akárcsak a tudattalan, a félműveltség is megszólíthatatlan, ezért olyan nehéz a pedagógiai helyesbítő szándék (Adorno, 1972: 96–113). A pedagógusoknak minden szakterületen arra kell törekedniük, hogy a gyerekekben felébresszék az igényt a művelődés, a tanulás, a művészetek iránt.

Nekünk évszázados tradíciónk az, hogy a hagyományos kultúra(ka)t nemcsak kövültként, hanem ma is használható értéként szerezzük be, népszerűsítjük, élvezzük. A magyar hagyományos kultúra egyedülállóan európai és saját. A teljes magyar kultúrát kell oktatni, kutatni, támogatni, mégpedig jobban, mint eddig (Voigt, 1996: 29). Az egyes tantárgyak tananyagainak megállapításánál ez állandó probléma. Mi az, amit érdemes beemelnünk a tananyagba? Ujfalussy József szavaival élve „*a művészet valójában semmi egyebet nem tesz, mint megtanít átélni az értékeket. Éppen ezzel segít hozzá az etikai műveltség, az etikai kultúra érzelmi oldalának kialakításához. A társadalomnak kell ezt a bizonyos légkört megteremteni, de ezt egy társadalom csak akkor teremtheti meg, hogyha önmagának van értékrendje*” (Kroó, 1970: 47). Ez az elv vezethet bennünket a tananyag összeállításában, de ugyanakkor mindig szembesülünk az ún. „ifjúsági kultúrával” is.

„*Az »ifjúsági kultúrát« persze nem szabad romantikus módon a fiatalok spontán kultúrateremtő tevékenységének eredményeként felfogni. [...] Látni kell, hogy az ifjúsági kultúra távolról sem egységes, szubkultúrákra bomlik, és a különböző kortárs csoportok különböző módokon dolgozzák fel – értelmezik – a média által közvetített hatásokat, miközben a globális média meghatározó és bizonyos fókig uniformizáló hatása aligha vitatható. [...] A média kultúrája is a mi kultúránk. Tetszik, vagy nem tetszik, nyakig benne állunk. Az ifjúság és a*

pedagógusok közötti kulturális szakadék talán nem is olyan mély, mint azt a tantervek sejtetik. A manipulációval szembeni védekezés egyetlen lehetősége a távolságtartó értelmezés. Ez viszont csak úgy lehetséges, ha értelmezési sémák gazdag készletével rendelkezünk, azaz tudjuk és átéljük, hogy másként is lehet látni a dolgokat, mint ahogy azt egy-egy adott esetben mások bemutatják nekünk. És vajon nem ez-e a műveltség?” (Knausz, 2003:106–107).

Egy megértésen nyugvó társadalmi konszenzus elérésére kellene törekednünk, amelynek során növendékeink szubkultúrájának elfogadása révén létrejöhet az a kommunikáció iskola és növendékek között, amely most éppen akadozó félben van. Ebben a nagy alkufolyamatban, ha mi, tanárok, elfogadjuk az ő kultúrájukat, ők, a növendékek is elfogadják azt, amit mi kínálunk. Ez pedig a nemzeti és egyetemes kultúra kincseinek azon szelete lesz nyilván, amely a legjobban mutatja be, hogy honnan jöttünk, mi a jelenünk, s merre tartunk. A magas művészetnek, a népművészetnek és a populáris művészetnek csak ebből a „szentháromságából” remélhetjük azt az eredőt, amely tanulóinknak talán egy része számára a humán értékeket személyiségük oszthatatlan részévé teszi. Így válik a művészi élmény a maga érzéki és emocionális közvetlenségével ismeretforrássá – és hordozóvá –, amely a személyiség gazdagításával hozzájárul a társadalom humánusabbá tételéhez (Laczó, 2001a: 32).

3.2. Zenei műveltség

A régi görögöktől Comeniusig élt az a felfogás, hogy a zene föltétlenül szükséges az ember fejlődéséhez, nem élvezeti cikk, nem szórakozás. Nálunk Magyarországon a zene nem vált az általános műveltség integráns részévé, nálunk a művelt emberrel szemben felállított követelmények közül hiányzott a zene. Azonban rengeteget tettünk, hogy a zene Magyarországon valóban mindenkié legyen. A magyar zenekultúra azon a magyar kincsen épüljön fel, amelyet Bartók és Kodály mentett meg a feledéstől, s melynek az alapján ők maguk világra szóló zeneművészetet teremtettek. A zenei műveltség terjesztését szolgálta: (1) az iskolai énektanítás rendszerének átalakítása, (2) a zenei általános iskolák rendszerének létrehozása, (3) zeneiskolák megalakulása, (4) zenei szakközépiskolák regionális szerepe, (5) társadalmi szervezetek létrehozása, (6) az ifjúsági hangversenyek megrendezése.

Az eredmények mellett érdemes ráirányítani a figyelmet a további teendőkre is, amelyeknek aktív részesei lehetnek többek között a tanítók is. Tovább kell szélesíteni a zenehallgatók táborát. A művészi zenét elutasítók számát tovább kell csökkenteni. A kizárólagosan a könnyű műfajhoz tartozó zenéket fogyasztók számát csökkenteni kell, hiszen a különböző zenék más-más funkciót töltenek be az emberek életében. A komolyzene alkotóinak és előadóinak társadalmi presztízsét növelni kell. A tömegkommunikációs eszközök ne csak a népszerűségük növelését tartsák szem előtt, foglalkozzanak többet a komolyzenével. Az iskolai zeneoktatás eredményességét növelni kell. Bizonyos területeken csak közvetetten tudunk beavatkozni a folyamatokba. Mindennapi nevelőmunkánk, példáink hatása hozhat csak pozitív eredményeket.

Mi magyarok egy oldalról elmondhatjuk, hogy olyan zenei nevelési koncepciónk van, olyan magas színvonalú a zenekultúránk, hogy az Óceánon túlról is idejárnak csodálni bennünket. Ugyanakkor a zenei műveltség megszerzése komoly szellemi feladat. A mai zeneértőnek nemcsak a saját korának a zenéjét kell ismernie, hanem tájékozottnak kell lennie a zenetörténetben is. A megfelelő szintű megértés tanulással, elmélyedéssel szerzett ismereteket, koncentrált munkát kíván. A különböző rétegek zenei igényében mindig volt elkülönülés. Azok között, akiknek feladata a kultúra értéke és őrzése, és azok között, akiknek a zene elsősorban feledést, pihenést ad. A muzsikálás alkalmi életmódhoz kötöttek, a zenei felfogás ismeret és kifejezési készség szintjéhez. Az a zene terjed el, amely vonzó, elérendő életformát képvisel, és az irányadó társadalmi csoport érzéseit, elveit vagy gondolatvilágát fejezi ki (Kroó, 1970: 30–31). A műveltség elsajátítása szempontjából lényeges kérdés, hogy melyik életkorban minek az elsajátítására vagyunk alkalmasak. A tanítók képzése szempontjából lényeges, hogy tanulóikkal a zenei képzés szenzitív időszakában foglalkoznak. A zenei műveltség kiterjedésének és felemelésének legfőbb bázisa az iskola: (1) a zene megszerettetése és megismertetése által; (2) zenehallgatáson és aktív zenélésen keresztül; (3) az ének-zene órákon a zenei olvasás-írás elsajátításával; (4) az aktív muzsikálás, hangszeren való játék, az énekkarokban éneklés által; (5) a rendszeres hangversenyre, operába járással; (6) az iskolai és az iskolán kívüli zenei nevelés összekapcsolásával.

A műveltség fogalmába azt is beleértjük, hogy bizonyos értékek mellett elkötelezettek vagyunk, és ezek az értékek elkerülhetetlenül meghatározzák mindenkori értelmezési horizontunkat. A műveltség gerincét persze mindenkor a „cognitio rerum necessarium”, a szükséges dolgok ismerete alkotta (Knausz, 2003: 108). Milyen zenei műveltség mellett vagyunk elkötelezettek a tanítók képzésében? A magyar iskolai zenei nevelés céljait is szem előtt tartva a magyar, az európai és a világ zenekultúrájának értékeit kívánjuk megismertetni, megszerettetni hallgatóinkkal. A saját élményű átélések, hatások alapján lesznek csak képesek tanítványaikhoz is közel hozni majd ezeket a zenéket.

Ennek egyik legfőbb eszközének tartjuk az élő zenével való intenzív, sokoldalú kapcsolatot. *„Az egyetemistákat és az ifjú párokat, akik valaha úgy ismerkedtek a zenével, hogy minden estét a kakasülön töltöttek (ti. a koncerttermekben, az operaházakban), az ár, a tálalás és a körülmények elriasztották tőle, hogy rendszeres koncertközönséggé váljanak. Ahelyett, hogy jelenlévőként élvezték volna a szimfóniákat, igényeiket a lemezhallgatásra korlátozták, megfosztva magukat az élő előadás meghittségétől és a felvillanyozó hatásától – attól az élménytől, hogy ott voltak, amikor Klemperer Mahlert vezényelte, és olyan emlékekkel tértek haza, amelyet az unokáiknak is elmesélnek majd. Az élő zene elvesztette vonzerejét, és a muzsikások és hallgatók közötti közvetlen kapcsolat szakadással fenyeget”* (Lebrecht, 2000: 41).

A felsőoktatásban történő képzési szerkezet átalakítása mindig maga után vonja annak tartalmi megváltoztatását is. Most a legújabb, 2006-os lineáris bolognai tartalmi és szerkezeti átalakítások küszöbén is szükséges, hogy minden

szakterület megadja magának a „mit, miért, hogyan” kérdésekre a válaszokat. A komolyzenével kapcsolatban szeretném folytatni Lebrecht gondolatát, aki nem bírta elviselni, hogy egész életében egy olyan művészetről írjon, amely megszűnhet, mire a gyermekeink felnőnek. Esze ágában sem volt a komolyzene halálhírét kelteni. Egy emberi hibákból eredő, súlyosbodó válság összetevőit próbálta meghatározni, és mögéjük tekintve egy életrevalóbb, egészségesebb jövőre látni. *„Az ezredfordulón túlra senkinek nem volt terve”* (Lebrecht, 2000: 587). Vitányi Iván is változatlanul hiszi, *„hogy a kultúra dolga a társadalom egyik központi problémája annak ellenére, hogy a jelenlegi pillanatban ennek hangoztatása éppoly kevésbé számíthat sikerre, mint ahogyan az eddigi évtizedek során sem számíthatott”* (Vitányi, 1996: 10). Érdekes, hogy egy országos kulturális konferencián *„a műveltség és az életstratégia dichotómiájáról nemhogy válasz, de kérdésfeltevés sem hangzott el, jóllehet a konferencia résztvevői mindannyian azon dolgoznak, hogy a lakosság műveltségi-kulturális ellátását javítsák, hogy műveltséget közvetítsenek”* (Striker, 1996: 82).

3.3. A zenepedagógia szerepe

Gyakran vetődik fel a kérdés a zenepedagógia különböző szintjein, vajon hol van a helye a társadalomban a zenepedagógiának. A művészetoktatást, egészen az alapfokú művészetoktatásig, a zeneiskoláig, a társadalmi megbecsülést jelzi. Azonban kevésbé harmonikus képpel találkozunk az általánosan képző iskolában folyó zeneoktatás, nevezetesen az iskolai ének-zene tanítás területén. Laczó Zoltán 2002-es tanulmányában is erre helyezi a hangsúlyt. A legfőbb gondnak azt tartja, hogy a kerettantervi óraszám szabályozás miatt a tantárgy elvesztette korábban elfoglalt helyét, pozícióját. Közel fél évszázadon át, Kodály életében különösen, de még halálát követően is, az utóbbi évtized csekélyebb óraszámcsökkenése mellett is stabilitást adott a tárgynak a tradicionálisan heti két óraszám. Az általános zenei műveltség alapeszméjének a megvalósulásához adott kereteket (Laczó, 2002: 9–19).

Kokas Klára (1972), Vitányi Iván és munkatársai (1972), Barkóczi Ilona és Pléh Csaba (1978), Laczó Zoltán (1985), Gruhn (1996), Altenmüller (1998) és Gordon (1988) kutatási eredményei meggyőzően mutatják, hogy az intenzív zenei képzésnek/nevelésnek vitathatatlan a személyiségformáló hatása (Laczó, 2001b: 437–451). A Kodály-koncepcióból a módszeres részt szokás kiemelni, tágabban értelmezve a személyiségfejlesztést, de nem szabad megfeledkezni annak emocionális és morális összetevőiről sem; maguknak a zenei műalkotásoknak a pedagógiai közvetítéséről, a művek művelődéstörténeti vonatkozásairól, a zenei élmény szerepéről. A művészetpedagógiának, ezen belül is a zenepedagógiának kell, hogy hite legyen abban, hogy a zenében rejlő humánus üzenetek tolmácsolásával érzelmileg befolyásolhatja a fiatalokat. Mindezek mellett azonban számolnunk kell a demokrácia adta szabadság-lehetőségekkel, a társadalom és az értékek pluralizálódásával is. A haladás irányát erőteljesen befolyásolja, hogy mennyire tudunk kitekinteni az énektanítás tárgyából a társadalom felé. Mennyire

tudjuk megőrizni mégis magyarságunkat, miközben Európa felé is haladni kívánunk?

A zenei képzés fontosságát hangsúlyozva meghatározók számunkra Kodály gondolatai, aki sokszor kiállt a zene ügye mellett. Így tett 1956-ban is, amikor a „*Tanügyi bácsik! Engedjétek énekelni a gyermekeket!*” című tanulmányban többek között szót a tanítóképzés helyzetéről is: „*A tanítóképzőben egyre zsugorítják a zenei tárgyakat. Már pedig ki vezesse a népet a zene felé, ha az egyetlen ember, akitől ez várható, még annyit sem tanul, mint eddig. A régi ötéves képző szinte zenei szakembereket nevelt a maihoz képest. Ha már nem lehet visszaállítani az ötéves képzőt, legalább ne csonkítsák állandóan a négy év zenetanulást. Négy év alatt is lehet kellő óraszámmal megfelelő énekpedagógust nevelni abból, aki a felvételnél igazolja, hogy a nyolc általános előírt zenei anyagát megtanulta és még tudja*” (Kodály, 1956: 306–307). Ez még a középfokú képzéssel szembeni elvárása volt. Ma sincs felvételi ének-zenéből, csak alkalmassági meghallgatás. Ez azért nem ugyanaz, nem is szólva arról a kimaradt tíz évről (1975–1985 között), amikor még ezt is eltörölték. A teljesség kedvéért azonban el kell mondani azt is, hogy az utóbbi években a hallgatók egy jelentős aránya – a szakra felvett hallgatók több mint fele – zeneiskolai tanulmányokat is folytatott a közoktatásban. A párhuzamos szakirányú képzés komoly előzményekkel készíti fel a hallgatókat a szak zenei tanulmányaira.

Egy kis számadást készít 1962-ben Kodály, mely írásában kifejti, hogy a zenei nevelés rendszerében mennyire fontos a tanító szerepe. Ezért is sürgeti szaktudásuk megemelését. „*A zenei nevelés rendszerében alapvető és döntő láncszem a tanító. Ha a tanító képzett zenész és hivatását szereti, jól megy a munka, a gyermekek szépen énekelnek, szívesen látogatják az órákat, és ami a legfontosabb: ránevelődnek a zene szeretetére [...] nem a tantervet kell redukálni – a rossz tanító a redukált tantervet sem tudja teljesíteni –, hanem a tanítók szaktudását emelni [...]. Már 1945-ben kimondtuk a Köznevelési Tanácsban, hogy a tanítók egyetemi végzettsége kívánatos*” (Kodály, 1962: 101, 106–107). Teljes részletességgel kifejtem az *Iskolakultúra* folyóiratban megjelent tanulmányomban Kodály gondolatait a tanítók képzéséről (Kenesei, 2007: 151–163).

Ne feledjük azonban Kodály 1929-es gondolatát, ha mindezeknek meg akarunk felelni a tanítók zenei képzésével. „*Sokkal fontosabb, hogy ki az énektanár Kisvárdán, mint hogy ki az Opera igazgatója. Mert a rossz igazgató azonnal megbukik. (Néha még a jó is.) De a rossz tanár harminc éven át harminc évjáratból öli ki a zene szeretetét*” (Kodály, 1929: 43). A tanító szakon olyan hallgatók képzése a cél, akiktől sokoldalú műveltséget várunk el, hiszen a képzési kimeneti követelményekben is ez fogalmazódik meg, és a mindennapi iskolai gyakorlat is ezt várja el tőlük. „*A képzés célja olyan pedagógiai szakemberek képzése, akik elméletileg megalapozott ismeretek, készségek és képességek birtokában alkalmasak az iskola 1–4. osztályában valamennyi, az 1–6. osztályban legalább egy műveltségi terület oktatási-nevelési feladatainak az ellátására, továbbá megfelelő ismeretekkel rendelkeznek a képzés második ciklusban történő folytatásához*” (Tanító alapszak 2004). Jogos a társadalom elvárása, hogy a kikerülő pedagógusok

működési helyükön a kultúra, a művészetek terjesztői legyenek; hogy érdemben tudjanak hozzászólni művészeti kérdésekhez; hogy ne kapcsolják ki a rádiót, ha könnyűzenei műsor után komolyzenei hangversenyt közvetítenek. Ők lesznek a nevelői, példaképei több száz gyereknek, de nagy hatást gyakorolnak a családokra, felnőttekre is [1].

Ha zenei nevelésről beszélünk, akkor nem feledkezhetünk meg Leonard Bernsteinről sem, aki így vall magáról: „*Fanatikus zenekedvelő vagyok. Egyetlen napig sem élhetek anélkül, hogy zenét hallgatnék, játszanék, tanulmányoznék, vagy gondolkodnék felőle. És mindez teljesen független hivatásos szerepemtől; rajongó vagyok, elkötelezett tagja a zenehallgató közönségnek*” (Bernstein, 1979: 377). Jó lenne, ha napjaink tanítói is a fanatikus zenekedvelőkhöz csatlakoznának, és tanulóikat is arra nevelnék a zenei műveltség, a zenei kultúra felemelkedése érdekében!

Napjainkban egyre többet beszélnek arról, hogy európai kitekintéssel foglalkozzunk a pedagógusok képzésével. Ezt a zenei képzésben, nevelésben korábban is mindig megtettük. Azonban három idézettel szeretném bemutatni, az iskolai zenei nevelésben, a komolyzenéhez való viszonyban bekövetkező változások anomáliáit. Elsőként egy Európán kívüli véleményt nézzünk meg, mely napjaink amerikai tapasztalatáról szól. Rico Saccani, a világhírű amerikai karmester a vele készített interjúban visszaemlékezett gyerekkorára, amikor négyöt évesen Leonard Bernstein fiataloknak tartott koncertjeit nézte a tévében vasárnaponként. A médiumok eljuttatták a zenét szerte az Egyesült Államokban. De mi a helyzet ma Amerikában? „*Az iskolákban mára teljesen felszámolták a zeneoktatást. Ma Amerikában a szülők generációjának nagy része statisztikailag is kimutathatóan nem fogyaszt semmiféle kultúrát, [...] tízezerrel akadnak olyan kisvárosok, amelyekben teljességgel felszámolódott a zenei élet, és generációk maradnak kultúra nélkül*” (Saccani, 2001: 11). Bízom benne, nem ezt akarjuk elérni Magyarországon is, és az amerikanizáció ezen hatásának remélem ellenállunk. Ennél a dátumnál már tíz évvel korábban is olvashattunk hasonló problémákról Csíkszentmihályi Mihály (Csíkszentmihályi, 1991: 161) tollából, hogy az amerikai kultúra egyre kevésbé tartja fontosnak a gyerekek zenei nevelését. Ezen készségre az oktatási rendszer pedig általában mint haszontalan ballasztra tekint.

Második idézetünkben egyértelmű, hogy Európában, a nagy német zeneszerzők földjén is megtörtént a komolyzene mellözése. „*A komolyzene a szó legszorosabb értelmében vált exkluzívá. [...] A komolyzene eltávolodott a valódi világtól és a tömegek életétől. A komolyzene minden területen visszaszorult. Az emberek más zenében találtak lelki támaszra. Lehet, hogy ez kellemetlen igazság, de legalább ennyire vitathatatlan. [...] az állami oktatás egyre kisebb óraszámokban tanít zenét (még Németországban: Bach és Brahms szülőföldjén is), és egy egész nemzedék nő fel átszellemítő zenei élmények nélkül*” (Lebrecht, 2000: 9, 39).

Harmadszor Kodály Zoltán gondolatát idézem 1944-ből, amellyel a magyar zenekultúra valóságos kifejlődésének egyetlen lehetséges útját vetíti elénk. „*A kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egy-kettőre elpárolog, ha minden*

nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának. Csak az a mienk igazán, amiért megdolgoztunk, esetleg megszenvedtünk. A zene is csak úgy száll belénk, úgy él meg bennünk, ha munkával (gyakorlati zenéléssel) szántjuk fel lelkünket alája” (Kodály, 1944: 156).

4. Következtetések és ajánlások

A Zsolnai József által alkotott új pedagógiai rendszerben több vonatkozásban is megtaláljuk a zenepedagógia helyét. Megtaláljuk a különös pedagógiák között, amelyek a kultúra egy-egy ágának, illetve objektívációs típusának elsődleges jellegzetességeiből indulnak ki. A pedagógiai művészetszociológia nagyban befolyásolhatja azokat az oktatásügyi döntéseket, amelyek arra vonatkoznak, hogy mely műalkotások váljanak a pedagógia praxisában elutasítottá, preferálttá, avagy kötelező kánonná. A pedagógiai művészetpszichológia azt képviseli, hogy a művészetpedagógiai ágaknak az iskolai praxisban önálló létük van. Szükséges az alkotás-, illetve a befogadáspszichológia eredményeinek adaptálása. A pedagógiai muzikológia arra keresi a választ, hogy mi a zene szerepe a tanuló fiatalok, gyerekek életében, ízlésviláguk alakulásában. Igyekszik feltárni azokat az ízlésbeli tényezőket is, amelyek a pedagógiai folyamatokban, a zenéhez való ragaszkodásban vagy az attól való elidegenedésben nyilvánulnak meg. Tudjuk: az iskolában, a családban közismerten sokféle zene él és hat; a tömegkommunikáció és a kortárs csoport hatásán kívül is számtalan megválaszolatlan kérdés merül föl. E nyitott kérdések azért váltak akuttá, mert a zene mint művészeti ág és a zenetudomány iránt a pedagógiai praxis érzéketlen; az ének-zene tanárok belügyének tekinti (Zsolnai, 1996: 220, 148–149).

A diákok iskolai teljesítményét elsősorban a tanárok minősége határozza meg. Az oktatási rendszerek sikeres fejlesztése érdekében végzett kutatásokban három tényezőt emelnek ki: megfelelő emberek váljanak tanárrá, eredményes oktatókká képezzék őket, és a lehető legjobb oktatást kapja meg minden gyermek. Ezek a kutatási következtetések olvashatók a McKinsey-jelentésben (*Barber–Mourshed*, 2007), a magyar közoktatás megújítására tett javaslatokban (*Kárpáti*, 2008) és az OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) nemzetközi tanárkutatás eredményeiben is (TALIS 2009). A tanítóképzésben, az ének-zene területre fókuszálva is ugyanezeket mondhatjuk el. Az ének-zene alkalmassági vizsga jelenti a szelektálást; a képzés kettőssége – általános, illetve műveltségterületi képzés – ad egy újabb specializációs lehetőséget, hogy aztán a tanulmányok befejezése után hallgatóink tanítványaik sikeres nevelői legyenek. Beteljesítsék az egyre bővülő-mélyülő három pedagógiai kör – a művészeti nevelés, az esztétikai nevelés, az általános személyiségfejlesztés – elméletének és gyakorlatának az egységét, összhangját, harmóniáját, melyet újként a nevelés történetében Kodály Zoltán alkotott meg (*Mészáros*, 1997: 293). A hallgatók képzésében azonban ennél tágabbra nyitjuk a horizontot, és megismertetjük velük azokat a számunkra alternatív lehetőségeket is, amelyeket a világban alkalmazott zenepedagógiai módszerek jelentenek (*Kenesei*, 1994; *Nielsen*, 2007).

Milyen gondokkal szembesülünk ma a magyarországi tanítóképzésben? Egyre csökken a közoktatásban a gyerekek létszáma, iskolákat zárnak be, kevesebb pedagógusra van szükség az országban, kevesebben jelentkeznek a szakra, kevesebb hallgatót vesz fel a felsőoktatás. Ezen okok miatt nem a legkiválóbb középiskolások jelentkeznek a pályára, így olyan ellentétes erővonalak mentén történik a tanítók képzése, amely hosszabb távon érezhetően kedvezőtlen hatását (A felsőoktatási statisztikai adatok kimutatását lásd a *Melléklet 1–4. táblázataiban*). Az oktatás minőségének folyamatos javítása érdekében a tanulmány gondolatainak figyelembevételével dolgozhatunk csak a felsőoktatásban a tanítók alapképzésében. A tehetséges hallgatók az alapképzés befejezése után a pedagógia szak mesterképzésében (MA) folytathatják tanulmányaikat, hogy a sikeres diploma birtokában néhányan a neveléstudományi PhD-képzésében is helyt állva növeljék a tudományos kutatási eredmények pozitív hatásának megjelenését a tanítóképzés fejlesztésében.

JEGYZET

- [1] A magyarországi zenei képzés teljes vertikuma mellett további 19 európai ország zenei képzését tanulmányozhatjuk bővebben „*A European Network for Communication and Knowledge Management in the Field of Music Education EU-projekt „music education Network (meNet)” jóvoltából (2006–2009).* (www.menet.info).

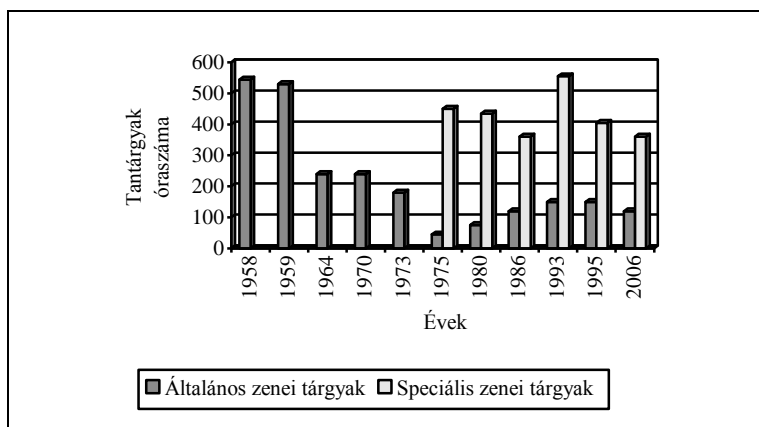
IRODALOM

- Adorno, T. W. (1972): *A félműveltség elmélete*. In: Wessely, A. (Ed.). *A kultúra szociológiája*. Budapest: Osiris Kiadó. 2003. 96–113.
- Barber, M. – Mourshed, M. (2007): *How the World's Best-performing School Systems Come out Top?* McKinsey&Company.
http://www.mckinsey.com/App_Media/Reports/SSO/Worlds_School_Systems_Final.pdf [2010. május 18.]
- Bácskai, E. – Manchin, R. – Sági, M. – Vitányi, I. (1972): *Ének-zenei iskolába jártak...* Budapest: Zeneműkiadó
- Barkóczi, I. – Pléh, Cs. (1977): *Kodály zenei nevelési módszerének hatásvizsgálata*. Kecskemét: Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet
- Bernstein, L. (1976): *The Unanswered Question. Six Talks at Harvard*. Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press
- Bloom, A. (1988): *The Closing of the American Mind*. New York: Simon & Schuster
- Csikszentmihályi, M. (1991): *Flow. The Psychology of Optimal Experience*. Harper Perennial.
- Gordon, E. E. (1988): *Learning Sequences in Music*. Chicago: G.I.A. Publicationc, Inc.
- Gruhn, W. (1996): *The Influence of Learning on Cortical Activation Pattern*. In: ISME Research Commission XVI. International Seminar, Frascati, 59–70.

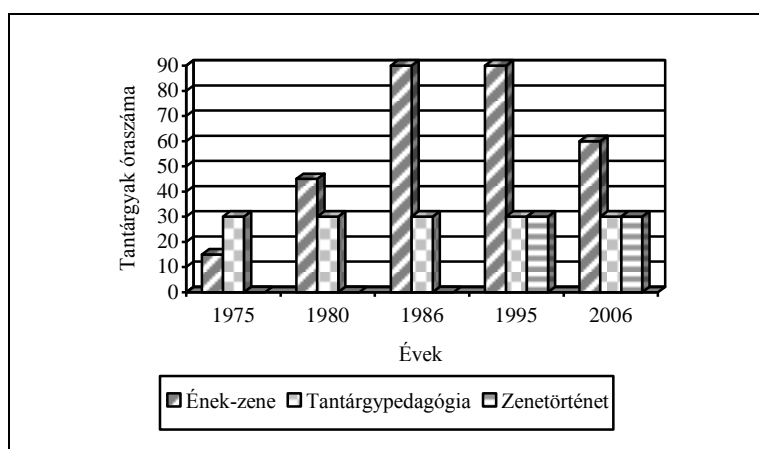
- Kárpáti, A. (2008): *Tanárképzés, továbbképzés*. In: Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. Budapest: Ecostat, 193–215.
- Kenesei, É. Kis Jenőné (1994): *Alternatív lehetőségek a zenepedagógiában*. Budapest: Tárogató Kiadó.
- Kenesei, É. Kis Jenőné (2007): Kodály Zoltán a tanítók képzéséről. In: *Iskolakultúra*, 17(11–12), 151–163.
- Knausz, I. (2003): Mi a műveltség? In: *Iskolakultúra*, 13(12), 103–108.
- Kodály, Z. (1929): Gyermekkarok. In: Kodály Zoltán (1982). *Visszatekintés I*. Ed. Bónis, F., Budapest: Zeneműkiadó, 38–45.
- Kodály, Z. (1944): *Mire való a zenei önképzőkör?* In: Kodály Zoltán (1982). *Visszatekintés I*. Ed. Bónis, F., Budapest: Zeneműkiadó, 154–157.
- Kodály, Z. (1956): *Tanügyi bácsik! Engedjétek énekelni a gyermekeket!* In: Kodály Zoltán (1982). *Visszatekintés I*. Ed. Bónis, F., Budapest: Zeneműkiadó, 304–308.
- Kodály, Z. (1962): *Egy kis számadás*. In: Kodály Zoltán (1982). *Visszatekintés I*. Ed. Bónis, F., Budapest: Zeneműkiadó, 99–112.
- Kokas, K. (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel*. Budapest: Zeneműkiadó.
- Kroó, Gy. (1970, Ed.): *Zene és műveltség*. Budapest: Zeneműkiadó.
- Ladányi, A. (1988): *A felsőfokú tanítóképzés előzményei (1945–1959)*. In: Tartalmilag megújított négyéves tanítóképzés: Helyzetfeltáró előtanulmányok. Ed. Magyarfalvi, L., Budapest: OPKM, 47–63.
- Laczó, Z. (1985): *The Non-Musical Outcomes of Music Education: Influence on Intelligence?* In: Council for Research in Music Education, Bulletin No. 85., 109–118.
- Laczó, Z. (2001a): *Élmény – ismeret – személyiség – társadalom*. In: Kútbanézók VI–VII. Újabb művészetpedagógiai írások az Academia Ludi et Artis műhelyeiből. Budapest: Academia Ludi et Artis, 27–32.
- Laczó, Z. (2001b): *Zenei nevelés a közoktatásban*. In: Báthory, Z. & Falus, I. (2001, szerk.). *Tanulmányok a neveléstudomány köréből – 2001*, Budapest: Osiris Kiadó. 437–451.
- Laczó, Z. (2002): *Zenepedagógia és társadalom*. In: *Ének-zene*, 9(4) 9–19.
- Lebrecht, N. (2000): *Művészek és menedzserek, avagy rekviem a komolyzenéért*. Budapest: Európa Kiadó.
- meNet. Music education Network. Retrieved February 8, 2010, from <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/index.html>.
- Mészáros, I. (1997): *Kodály Zoltán*. In: Magyar iskola: 1996–1996. Előadások, cikkek, beszédek. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó, 290–294.
- Németh, A. (1990): *A magyar tanítóképzés története, 1775–1975*. Zsámbék: Zsámbéki Tanítóképző Főiskola.
- Nielsen, F. V. (2007): *Music (and Arts) Education from the Point of View of Didaktik and Bildung*. In: Bresler, L. (Ed.), *International Handbook of Research in Arts Education*, Dordrecht: Springer, 265–286.
- Parlitz, D. – Schürmann, K. – Gruhn, W. – Altenmüller, E. (1998): *Verarbeitung und Wirkung von Musiksignalen im Großhirn*. [Processing and Effects of

- Music Signals in the Cerebrum.] Ergebnisse experimenteller EEG-Studien mit 12-14 Jährigen Schülern, In: 6. Europäischer Kongreß für Musikermedizin und Musikphysiologie, Berlin: Hochschule der Künste, p. 97–99.
- Rét, R. (1980, Ed.): *Műveltségkép az ezredfordulón*. Tanulmányok az akadémia távlati műveltségkoncepció alapján. Budapest: Kossuth Kiadó.
- Saccani, R. (2001): *Karmester amerikai importból*. In: *Találkozások*. November p. 11.
- Rowley, G. (1981, Ed.). *A zene könyve*. Budapest: Zeneműkiadó.
- Schulze, G. (1992): *Die Erlebnisgesellschaft. Kultursoziologie der Gegenwart*. [Social Flow. Cultural Sociology of the Present.] Frankfurt am Main, New York: Campus Verlag.
- Striker, S.(1996): *Zárszó*. In: A kultúra szerepe a változó világban (1996): országos tudományos konferencia: Győr, 1995. március 9–10. Ed. Striker, S. Budapest: Magyar Művelődési Intézet, 77–85.
- OECD (2009): *Teaching and Learning International Survey*. (TALIS) Retrieved March 3, 2010, from http://www.oecd.org/document/0/0,3343,en_2649_39263231_38052160_1_1_1_1,00.html
- Tanító alapszak képzési kimeneti követelményei*. 2004. Képzés kezdete: 2006. szeptember. Retrieved October 7, 2009, from <http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=638&articleID=227575&ctag=articlelist&iid=1>.
- The Kodály Concept of Music Education in Practice*. (2007): With a representative selection of demonstration class videos from kindergarten to secondary school and choir. Ed. Platthy, S.&Ittész, M. DVD-ROM. Kecskemét, Hungary: Foundation for the Kodály Institute.
- Voigt, V. (1996): *Milyen kultúrát kérünk, támogatunk, kutatunk, tanítunk...* In: A kultúra szerepe a változó világban (1996): országos tudományos konferencia: Győr, 1995. március 9–10. Ed. Striker, S. Budapest: Magyar Művelődési Intézet, 29–32.
- Vitányi, I. (1996): *Bevezető előadás*. In: A kultúra szerepe a változó világban (1996): országos tudományos konferencia: Győr, 1995. március 9–10. Ed. Striker, S. Budapest: Magyar Művelődési Intézet, 7-10.
- Zsolnai, J.(1996): *A pedagógia új rendszere címszavakban*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

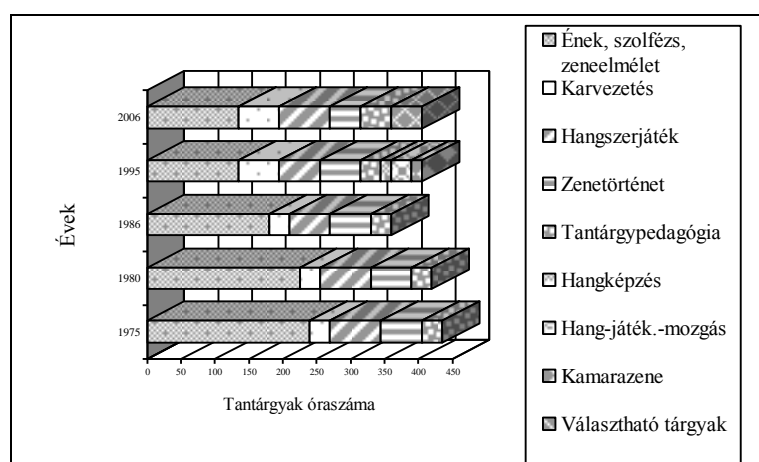
Mellékletek

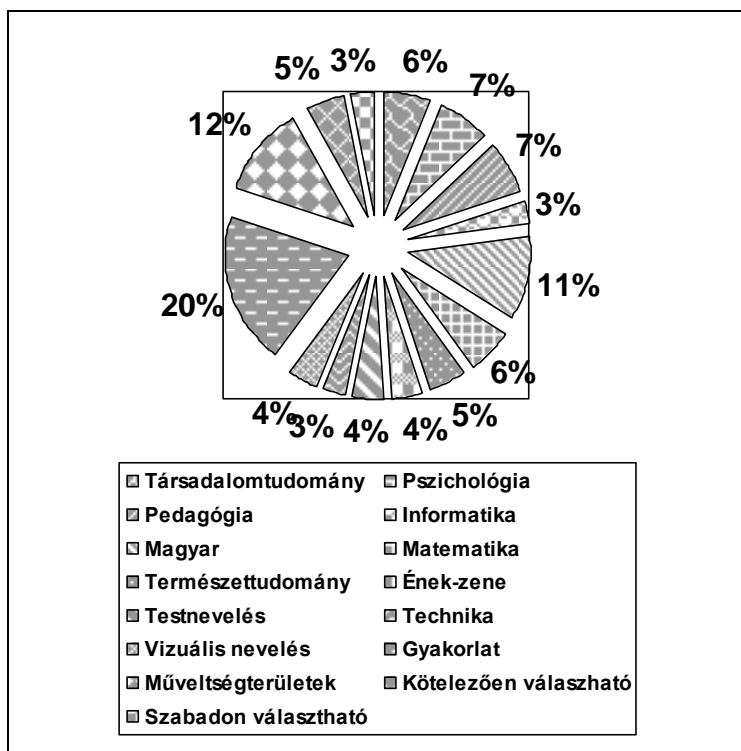
1. ábra: Az ének-zenei tanulmányok óraszámjai

2. ábra: Az általános zenei képzés tantárgyainak óraszámja (1975-2006)

3. ábra: A speciális (ének-zene szakkollégiumi/műveltségterületi) képzés tantárgyainak óraszámja (1975-2006)

4. ábra: Képzési területek aránya a teljes 3000 tanóra százalékában – 2006

1. táblázat: Az első helyre jelentkezett hallgatók száma

Egyetemek/Főiskolák	2006	2007	2008	2009	2010
ELTE-TÓK	229	140	102	165	246
SZTE-JGYPK	63	56	35	41	87
KTIF	160	64	34	63	86
KF-TFK	146	57	54	53	60
NYME-AK	92	57	29	51	60
SZIE-ABK	91	48	27	30	41
KE-PK	91	20	19	23	36
ME-CTFK	85	37	28	30	35
AVKF	56	50	22	16	33
NYF-PKK	85	33	23	30	32
PTE-IFK	42	34	15	16	28
NYME-MNSK	32	21	9	18	20
SZIE-PK	44	28	14	24	17
EJF-P	34	21	11	18	16
PPKE-VJK	35	16	8	15	8
KRE-TFK		11	9	7	7
Összesen	1285	693	439	600	812

Egyetemek karai: ELTE=Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest; NYME=Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron; SZTE=Szegedi Tudományegyetem; ME=Miskolci Egyetem; SZIE=Szent István Egyetem, Gödöllő; KE=Kaposvári Egyetem; PTE=Pécsi Tudományegyetem; PPKE=Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest; KRE=Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest. **Főiskolák karai:** KTIF=Kölcsey Ferenc

Református Tanítóképző Főiskola; KF=Kecskeméti Főiskola; NYF=Nyíregyházi Főiskola; EJF=Eötvös József Főiskola, Baja; AVKF=Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác.

2. táblázat: Jelentkező hallgatókból bejutottak aránya (%)

Egyetemek/Főiskolák	2006	2007	2008	2009	2010
PPKE-VJK	68,57	81,25	75,00	80,00	12,50
EJF-P	73,53	85,71	90,91	66,67	31,25
NYF-PKK	31,76	84,85	82,61	53,33	34,38
SZIE-ABK	71,43	72,92	88,89	60,00	36,59
KF-TFK	58,22	80,70	94,44	67,92	38,33
PTE-IFK	54,76	64,71	100,00	68,75	39,29
AVKF	76,79	76,00	63,64	75,00	39,39
SZTE-JGYPK	69,84	76,79	82,86	56,10	41,38
KRE-TFK		72,73	88,89	85,71	42,86
NYME-MNSK	71,88	66,67	77,78	88,89	45,00
ELTE-TÓK	55,02	83,57	91,18	60,00	46,34
ME-CTFK	70,59	54,05	85,71	43,33	48,57
KTIF	50,63	71,88	88,24	57,14	51,16
KE-PK	50,55	65,00	89,47	69,57	52,58
SZIE-PK	75,00	75,00	100,00	33,33	52,94
NYME-AK	83,70	71,93	93,10	64,71	53,33
Átlag	64,15	73,98	87,05	64,40	41,62

3. táblázat: Felvett hallgatók pontátlaga

Egyetemek/Főiskolák	2006	2007	2008	2009	2010
KRE-TFK		104,5	282,0	293,2	375,0
ELTE-TÓK	111,1	105,4	311,0	326,5	348,9
NYME-AK	98,3	106,1	294,6	315,7	332,1
SZIE-ABK	99,7	102,4	263,0	302,4	332,1
EJF-P	94,5	104,4	274,9	315,9	330,4
ME-CTFK	96,5	95,9	266,3	300,5	328,1
KF-TFK	105,3	102,3	267,7	289,2	326,2
PTE-IFK	97,0	100,9	287,2	299,7	324,3
KE-PK	103,2	96,3	285,5	285,6	322,9
SZTE-JGYPK	108,0	105,1	298,0	307,6	319,5
NYF-PKK	107,6	102,5	248,2	285,6	319,2
SZIE-PK	93,3	97,6	254,5	289,6	317,6
KTIF	102,2	100,7	270,4	304,2	317,2
NYME-MNSK	101,6	103,0	242,3	289,4	312,0
AVKF	95,8	101,5	286,4	315,0	311,9
PPKE-VJK	101,0	104,5	317,5	325,3	294,0
Átlag	101,0	102,1	278,1	302,8	325,71

Maximum pont: 2006-2007: 120+40; 2008-2010: 400+80.

http://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/rangsor!/Rangsor/index.php?elj=N&rsze_id=749&scs_id=basz97&sze_id=353&sze_id=351&sze_id=357&dom0=0&page0=1&limit0=10&tanev0=all&limit0-1=10&limit0-2=10&dom1=0&page1=1&limit1=10&tanev1=all&limit1-1=10&limit1-2=10&dom2=0&page2=1&limit2=10&tanev2=all&limit2-1=10&limit2-2=10 [2011.01.27.]

4. táblázat: Tanító szakos hallgatók száma a képzésben (1950-2009)

Év	Hallgatók száma	Év	Hallgatók száma	Év	Hallgatók száma
1950	10282	1970	3236	1990	8653
1951	9484	1971	4030	1991	8389
1952	10293	1972	4629	1992	8175
1953	10516	1973	5322	1993	8513
1954	7492	1974	4776	1994	9507
1955	5521	1975	6078	1995	11553
1956	4137	1976	7235	1996	12110
1957	2000	1977	8191	1997	12265
1958	1949	1978	8891	1998	15011
1959	1476	1979	8958	1999	16345
1960	1687	1980	8420	2000	10493
1961	2712	1981	8219	2001	10017
1962	3400	1982	8280	2002	9944
1963	3876	1983	8780	2003	10083
1964	3899	1984	9268	2004	10125
1965	3422	1985	9604	2005	10071
1966	2838	1986	10352	2006	9379
1967	2586	1987	10475	2007	7802
1968	2726	1988	9822	2008	6116
1969	2973	1989	9116	2009	4.955

(Statisztikai évkönyvek adatai)

További információk: http://portal.ksh.hu/portal/page?_pageid=38.248221&_dad=portal&_schema=PORTAL
<http://www.okm.gov.hu/felsooktatas/adattar>